

บทที่ 1

บทนำ

พื้นที่สูงเป็นแหล่งทรัพยากรหลายๆ ด้าน เช่น ป่าไม้ พันธุ์พืชสัตว์ เป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่ดำรงชีวิตด้วยการทำเกษตร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และพืชผักท้องถิ่น เพื่อเป็นพืชอาหารเป็นหลัก ส่วนพืชรายได้มีจำนวนน้อยมาก จึงเกิดปัญหาการปลูกฝิ่นซึ่งเป็นพืชเสพติดที่สร้างปัญหาให้กับคนทั้งโลก การปลูกพืชไรบนพื้นที่สูงเกษตรกรปลูกเป็นทั้งพืชอาหารและเป็นพืชสร้างรายได้ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงมีพื้นที่การปลูกพืชไร่จำนวน 232,400 ไร่ โดยมีพืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด พืชตระกูลถั่ว งามหอม เจริญ และงาดำ เป็นต้น พืชไร่เป็นพืชที่ปลูกโดยอาศัยน้ำฝน อายุเก็บเกี่ยวสั้น ไม่ต้องการดูแลรักษามาก ขนส่งง่าย ขายง่ายเหมาะสมสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำฝน เป็นต้น

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในปัจจุบัน ส่งผลให้อุณหภูมิบรรยากาศผิวโลกเพิ่มสูงขึ้น ทำให้พื้นที่สูงที่เคยมีอากาศหนาวเย็นสะสมยาวนานกว่าบริเวณพื้นที่ราบ มีอุณหภูมิเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้น ปริมาณน้ำฝนแปรปรวน ส่งผลกระทบต่อฤดูกาลปลูกและผลผลิตพืช อากาศที่ร้อนขึ้นทำให้เกิดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชอุบัติใหม่มากขึ้น ในปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่หันมาบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพมากขึ้น การบริโภคโปรตีนจากพืช (Plant base protein) เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับผู้บริโภค นอกจากนี้พืชอาหารอีกชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มคนรักสุขภาพ ซึ่งเจีย (Chia) ก็ได้รับความนิยมในกลุ่มคนลดน้ำหนัก แต่การปลูกในประเทศไทยยังขาดองค์ความรู้เรื่องพันธุ์ และการจัดการที่เหมาะสม

ในปี พ.ศ.2567 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างเต็มรูปแบบ โดยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% หรือมีคนอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 14% ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งอาชีพภาคเกษตรบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่อาศัยแรงงานคนเป็นหลัก จึงได้รับผลกระทบโดยตรง

จากปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยหาชนิดพืชใหม่ๆ เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน และสร้างมาตรฐานให้แก่ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ อาหารสุขภาพ และอาหารปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค รวมทั้งระบบการผลิตภายใต้การอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้เกิดระบบเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง รวมถึงศึกษาวิจัยเทคโนโลยีหรือเครื่องมือทุ่นแรงทางเกษตรที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการใช้ในพื้นที่ลาดชันเพื่อลดปัญหาดังกล่าว

ในปีงบประมาณ 2568 เป็นการศึกษาวิจัยและคัดเลือกพันธุ์ถั่วพื้นเมือง ถั่วเลนทิล ลูกเดือย ข้าวโพด ข้าวเหนียว และเจีย ที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงและมีคุณค่าทางโภชนาการ โดยคัดเลือกให้มีความสม่ำเสมอภายในประชากร รวมถึงศึกษาเทคโนโลยีการปลูกและเครื่องจักรที่ลดการใช้แรงงาน ตลอดจนทดสอบระบบการปลูกถั่วแซมในแปลงไม้ผลที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรบนพื้นที่สูงเป็นการสร้างรายได้จากการปลูกถั่วแซมพืชร่วมกับระบบการปลูกพืชของเกษตรกรบนพื้นที่สูง โดยมีเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและให้ผลผลิตสูง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและคัดเลือกพืชตระกูลถั่วและธัญพืชที่ให้ผลผลิตสูงและมีคุณค่าทางโภชนาการ
- 2) เพื่อศึกษาเทคโนโลยีและระบบเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศและสถานการณ์ปัจจุบัน